

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

**„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG”**

<p>Abonnementsprijs per jaar:</p> <p>Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling 1.50</p> <p>Voor Oost-Indië en het Buitenland 4.—</p> <p>Afzonderlijke nummers 0.05</p>		<p>Prijs der Advertentiën:</p> <p>Per regel f 0.15</p> <p>Bij plaatsing van 500 regels „ 0.12 1/2</p> <p>„ „ „ 1000 „ „ 0.10</p>
---	--	--

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

□ Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □

Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in één schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Van Boeatan. — Holland — Amerika. — Nieuwe wegen naar Ned.-Indië. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indië. — Feuilleton. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur overzicht. — Leeszaal. — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:
INFORMATIEBUREAU.

Vergadering van de „Commissie tot het geven van raad en voorlichting, ten behoeve van personen, die een werkring zoeken in Nederl.-Oost- en West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen wenschen op te leiden”, op Maandag 18 October 1909, des avonds ten 8 1/2 ure, Heulstraat 17, den Haag.

Agenda:

- a. Opening, installatie der commissie;
- b. samenstelling bestuur;
- c. vaststelling reglement;
- d. plan van werkzaamheden;
- e. mededeelingen betreffende subsidie;
- f. verdeling van werkzaamheden;
- g. hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

E. VAN ASSEN, Secr.

Op het hieronder volgend verzoekschrift, gericht aan den Minister van Koloniën, werd het navolgend gunstig antwoord ontvangen:

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, enz. enz.

Geeft met den meesten eerbied te kennen C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, E. van Assen, secretaris, A. A. C. Harting, penningmeester der te 's-Gravenhage gevestigde vereeniging „Oost en West”, als vertegenwoordigende die vereeniging ingevolge artikel 8 harer bij Koninklijk besluit ddo. 24 Maart 1908 No. 43 goedgekeurde (gewijzigde) statuten,

dat in de laatste tijden herhaaldelijk geklaagd is over de moeielijkheid om uit Nederland geschikte werkkrachten te bekomen voor verschillende betrekkingen in Indië,

dat die omstandigheid voornamelijk wordt toegeschreven aan onbekendheid met den aard der ver-

schillende betrekkingen, de wijze, waarop ze te verkrijgen zijn, de daarvoor vereischte studie of opleiding, de voorwaarden van indiensttreding, de geldelijke voordeelen, vooruitzichten, enz.,

dat o.m. de wensch is uitgesproken, dat hier te lande gevestigd worde „een bureel van advies en „voorlichting, dat in aanraking is met de Regeering, „met Indische ondernemingen, maatschappijen en ge- „nootschappen, met elke vereeniging, die voor Ne- „derland en Indië arbeidt, en Oost en West nader „tot één poogt te krijgen, en tot „etwelk zich kun- „nen richten allen, die in Indië jonge werkkrachten „zoeken, allen, die in Nederland zichzelf of hun „zonen wenschen op te leiden tot wat een loopbaan „in Indië geschikt maakt”,

dat adressanten van oordeel zijn, dat het op den weg ligt der vereeniging „Oost en West” om aan dien wensch gehoor te geven,

dat, hoewel zij nu reeds op bescheiden voet hen ter hulpe komt, die zich met het oog op plaatsing in eenige betrekking tot haar wendt, zij aan dat gedeelte van hare taak grootere uitbreiding wil geven, en werkelijk vormen een bureau van informatie voor betrekkingen in Indië, zooals hiervoren bedoeld,

dat zij daartoe zich de medewerking reeds verzekerd heeft van belangstellende personen, doch, dat zonder den steun der Regeering zij niet behoorlijk zal kunnen voldoen aan negeen ten deze van haar verwacht mag worden, een steun, daarin besaande, dat haar het verwerven van de gelegenheid worde vergemakkelijkt om de gegevens te verzamelen, welke zij behoeft om een ieder behoorlijk in te lichten omtrent den weg, welken hij heeft in te slaan voor plaatsing in eenige betrekking in Indië, of omtrent de daarvoor gevorderde studie of opleiding,

dat zij bovendien met de hulp harer Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederlandch Oost- en West-Indië zou wenschen in het licht te geven monografieën, geschreven door daartoe bevoegde personen van ondervinding, waarin in beknopten vorm worden medegedeeld de eischen, voorwaarden, verplichtingen, voordeelen en vooruitzichten, welke aan de betrekkingen in verschillende takken van dienst of werkzaamheid verbonden zijn, naast een kort in aangenamen stijl geschreven overzicht, dat voor hen, die daarmede onbekend zijn, een beeld geeft van den werkring in Indië,

dat zij dergelijke geschriftjes gratis zou willen verspreiden of beschikbaar stellen voor directeuren en leraren van gymnasia en andere onderwijsinrichtingen, en leerlingen der hogere klassen daarvan, opdat niet onbekendheid de reden blijve, waarom de jongelieden weerdhouden worden zich een toekomst te scheppen in de Nederlandsch-Indische bezittingen, dat wij ons voorstellen:

1e. al dadelijk in het leven te roepen een bureau van informatie, van advies en voorlichting,

2e. aangezien de samenstelling van monografieën met het bepaalde, hiervoren beschreven doel eenigen tijd zal vorderen, alvast gebruik te maken van de in druk verschenen lezing van den controleur bij het binnenlandsch bestuur, den heer A. J. H. Eyken: „De werkring van den Controleur op Java”, een met

liefde voor het vak, warm gesteld boekje, al voldoet het niet geheel aan hetgeen wij van de door ons bedoelde monografieën verlangen. Van dat boekje ware de nog beschikbare voorraad op te koopen, daaraan toe te voegen een enkele bladzijde, waarin onze plannen worden bekend gesteld, die betrekkingen genoemd, die in Indië te vervullen zijn, met korte aantekeningen betreffende de bepalingen dien-aangaande en de gelegenheden tot opleiding. Eventueel ware met goedvinden van den heer Eyken een nieuwe omgewerkte druk van het boekje uit te geven,

dat aan de verwezenlijking van de bovenbedoelde voornemens kosten verbonden zijn, welke de vereeniging, die reeds door hare andere werkzaamheden in het belang van Nederland met betrekking tot zijne Overzeesche bezittingen op zware lasten zit, zonder krachtigen geldelijken steun niet zal kunnen bestrijden, zoolang haar ledental niet zeer belangrijk is toenomen,

dat wij derhalve, in het vertrouwen, dat de verwezenlijking dier plannen, ook in verband met de vervulling van de verschillende landsbetrekkingen in Indië, de sympathie Uwer Excellentie zal kunnen verwerven, de vrijheid vragen, Uwe Excellentie te nadren met het verzoek, de vereeniging „Oost en West” eene geldelijke subsidie te willen verleen, om naar behooren in bovenbedoelden geest werkzaam te zijn,

dat, indien wij ons daarmede niet aan onbescheidenheid schuldig maken, ons worde toegestaan, de som te noemen, welke wij meenen te behoeven ter tegemoetkoming in de kosten van het bureau, en de betaling van drukkosten en prijzen of honoraria voor het schrijven van de monografieën, en welke ware te stellen op f 3000 (drie duizend gulden), althans voor het eerste jaar.

's-Hage, 2 Augustus 1909.

Welk doende, enz.,

(w. g.) C. R. BAKHUIZEN v. D. BRINK, voorz.

„ E. VAN ASSEN, secr.

„ A. A. C. HARTING, penningm.

's Gravenhage, den 6en October 1909.

Aan

het Bestuur van de Vereeniging „Oost en West” te 's-Hage.

Naar aanleiding van Uw request van 2 Augustus 1909 heb ik de eer U mede te deelen, dat ik met instemming kennis heb genomen van Uwe plannen om op de door U omschreven wijze hier te lande propaganda te maken voor den dienst in de koloniën.

Ik ben daarom voorloopig bereid op de Indische begroting voor 1910 een bedrag van f 3000.— te brengen als tegemoetkoming in de door U voor genoemd doel te maken onkosten.

Tot het verkrijgen van door U verlangde inlichtingen kan U zich wenden tot de betrokken afdelingschefs bij mijn Departement, die gaarne hunne medewerking zullen verleen voor zoover zulks kan geschieden zonder de belangen van den dienst te schaden.

De Minister van Koloniën

Hoofdbestuursvergadering op Zaterdag den 30en October 1909, ten 2½ ure namiddags in het lokaal der Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 te 's-Gravenhage.

(Ingevolge al. 1 art. 7 van het Huishoudelijk Reglement).

Agenda:

- a. Ingekomen schrijven van Curaçao;
- b. Mededeelingen betreffende informatiebureau, verspreiding van geschriftjes, aangaande betrekkingen in Indië, subsidieering van tentoonstellingen, enz., hulp bij voorgekomen rampen, vertegenwoordiging in Indië;
- c. Verhooging van toelage voor Redactie van het Koloniaal Weekblad;
- d. Goedkeuring dat de penningmeester bij beschikking van het D. B. van 27 Juli 1904 sub 4 gemachtigd is met laatstbedoelde verhooging rekening te houden, te beginnen met het 2e halfjaar 1909;
- e. idem ten opzichte van de verhooging der toelage van den secretaris en penningmeester;
- e. Voorstellen betreffende de uitgifte van het Koloniaal Weekbl.; eventuele verandering van drukker;
- f. Herziening van art. 13 der Statuten, wat betreft de bijdrage der afdelingen aan de kas van het Hoofdbestuur (zie Kol. Weekblad No. 37).

Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

Voor de Hoofdbestuursvergadering van 30 October a.s. wordt in 't bijzonder ter overweging aanbevolen: de herziening van artikel 13 der statuten, wat betreft de bijdrage aan de kas van het Hoofdbestuur, in verband met het in het nummer van 16 September 1909, No. 37 van het Koloniaal Weekblad gericht schrijven aan de Afdelingsbesturen.

Daarin zijn de volgende denkbeelden aangegeven:

1e. Verhooging van de minimum contributie van f 1.50 tot f 2.50.

2e. Afdraging door de afdelingen aan de algemeene kas in plaats van f 0.50 per lid, een derde aan geïnde contributiën.

3e. Afdraging van f 1.— per lid in plaats van f 0.50 per lid.

In al de gevallen het meer gestorte of overgedragene te bestemmen voor het Koloniaal Weekblad.

Daarnaast ware nog te overwegen:

Art. 13 al. 1 aldus te wijzigen, dat bepaald worde, dat de afdelingen jaarlijks in de kas van het hoofdbestuur storten f 0.50 voor iederen persoon, die op 1 Januari van eenig jaar lid eener afdeling is, en zijn contributie heeft betaald, wanneer die contributie niet meer bedraagt dan f 2.50 's jaars.

Van de contributiën, die meer bedragen dan f 2.50 's jaars, wordt 1/3 deel aan de kas van het Hoofdbestuur afgedragen en in verband daarmee:

De leden, die meer dan f 2.50 betalen, ontvangen, zoo het verschijnt, het orgaan der vereeniging kosteloos, den overigen wordt voor het orgaan f 0.50 per jaar extra in rekening gebracht, welk bedrag tegelijk met de gewone contributie wordt geïnd en wat de afdelingen betreft aan het hoofdbestuur verantwoord en overgedragen bij de jaarlijksche storting der bijdragen aan de algemeene kas van het hoofdbestuur.

Nog zij medegedeeld, dat sedert eenige leden hunne contributie, in het bijzonder ten behoeve van het Koloniaal Weekblad, hebben verhoogd.

Wie volgt dit goede voorbeeld?

Staatsblad No. 312 van het Koninklijk besluit van 20 September 1909, bevat nadere aanvulling en wijziging van het besluit op de Indische bestuursopleiding.

Ten kantore Heulstraat 17 kan daarvan kennis worden genomen.

4e opgave der ingekomen giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang t/m den 4en October 1909.

Saldo vorige opgave f 1125.75.

6	October H., 's-Gravenhage, f 35.—, f 25 v/d brand, f 10 v/d overstr.)
7	„ E. S., Leiden, f 2.—, (f 1 v/d brand, f 1 v/d overstr.)
7	„ Van 't gymnasium te Tiel f 8.95.
8	„ Leertingen van de H. B. S. te Dorst, f 16.93½.
8	„ Docenten en leerl. midb. meisjesschool te Leeuwarden f 16.—
11	„ W. J. te Gorcum, f 20.— (f 10 v/d brand, f 10 v/d overstr.)

Totaal f 1224.63½.

Door tusschenkomst van de Ned.-Indische Handelsbank werd van dit bedrag f 1000.— kosteloos

voorloopig naar Batavia verzonden referre de aantekening onder de 3e opgave, Koloniaal Weekblad 7 Octobr No. 40.

Voor de opgave,
A. A. C. HARTING,
Penningmeester van het Hoofdbestuur.

Van BOEATAN.

De aan de geerouwe lezers van dit weekblad zeker niet ongekende kuns-correspondent van de N. Rott. Crt., die in den laatsten tijd op het gebied der Indische kunstnijverheid veel te weinig van zich liet hooren, schrijft in het avondblad van Woensdag 6 dezer:

„Boeatan”, de permanente tentoonstelling van Indische kunstnijverheid, blijft voortgaan met allerlei moois van Indische werkers te toonen. Javaansche batik's zijn er in velerlei soorten, die in verschillende keuren en ornamentaties den rijkdom dezer buitengewone sierkunst illustreeren. Vooral trof mij daaronder een slendang uit Djokja, warm donkerbruin met schuin gesrepte motieven bedekt, die een sonoor-gele ruit in het middenvlak omringt. Kunststukjes zijn daaronder, die men niet licht vergeet, en onbegrijpelijk is het, dat dit mooie batikwerk in Holland zelf zoo bitter weinig belangstelling blijft vinden. In dit opzicht blijven we in de 19e eeuw voorouders, die schepen vol Japansch werk naar patria zonden, doch de „wasschilderkunst” in de eigen kolonie vergat.

Wellicht, dat batik's in Europeeschen gebruiksvorm meer toekomst hebben. Want heel wat origineele batikmotieven zijn uitstekend geschikt om overminkt op batik's van kleiner formaat gebruikt te worden. 't Komt daarbij op goed, deskundig gebruik aan, dat precies voelt, hoever men gaan kan. Een mooie, blauwe theewarmer hier toont de mogelijkheid aan. De Javaansche decoratie past uitstekend in den halfronden vorm, en het geheel heet het gevoelige van de echt-Javaansche kunst behouden *). En zeer goed mogelijk is het dat op hie wijze een kring van belangstellenden wordt gekweekt, die allengs de sierkunst op sarong's en slendang's gaat bewonderen en waardeeren. Voor het behoud van mooi-Java zou dat zeer te wenschen zijn!

Want er is toch zooveel ginds te vinden, dat eenvoudig op den achtergrond gebleven is.

Daar zijn bijv. die batik's van Madoera, die zelfs in den zeer, zeer kleinen kring van batik-liefhebbers maar matig op prijs gesteld zijn! Welke prachtige exemplaren zijn er toch onder, zoo verschillend van het grove genre, dat vroeger Madoereesch heet! Men vindt er hier, die het Javaansche in fijne, liefdevolle bewerking haast overtreffen en tegenover de beroemde kleur-gamma van Djokja en Solo kan men gerust de eigenaardige, bruinig-roode tint van Madoera stellen. En wie weet, wat ginds nog te vinden is, vooral als men bedenkt, dat van dit groote eiland, in de onmiddellijke nabijheid van Java gelegen, sinds eeuwen in ons bezit, geen behoorlijke beschrijving in onze uitgebreide koloniale literatuur bestaat. En dat ondanks al onze geleerde genootschappen! Nu, als heel Nieuw-Guinea in woord en beeld is vastgelegd, kan Madoera aan de beurt komen.

Met de houtsnijkunst van Djapara wordt als met de batik's gehandeld. De Oostersche versiering wordt op Europeesch gebruiksvorwerpen toegepast en wie niet al te chauvinistisch is en liever de oude kunst verloren laat gaan dan naar een herleving te trachten, zal daartegen geen bezwaar voelen opkomen. Doch ook de nieuwe vorm moet op zich zelf vrij van esthetische bedenkingen zijn. En dit wordt wel eens vergeten! Hier is bijv. een doos, met kostbaar snijwerk bedekt. Maar de doos zelf moet een dik album verbeelden! Dat is toch een verregaande smakeloosheid! Als een handwerker uit aardigheid een dik boek imiteert en van binnen als doos inricht, dan zal men zich niet over 's mans naïveteit ergeren. Aoch voor dit kunstvol snijwerk is wel een passender kassette-vorm te vinden.

De houtbewerking — van ouds een zwak punt in het werk van Djapara — gaat blijkens deze doos verbeteren. Toch kan het nog verzorgder! Vooral te laken is het bij deze rijk bewerkte doos, dat de achterzijde eenvoudig door den houtsnijder geregeerd is en uit slecht hout bestaat. Zoo iets mag bij kostbaar werk niet voorkomen.

Met het lederwerk van Djokja gaat het als met de batikkunst. Voor den ouden vorm, de prachtige Waïang-kunst, is het niet gelukt voldoende belangstelling te vinden en heeft men de keus, te wachten tot dit Javaansche sierwerk volkomen verzwenen

*) Werk onder leiding van den heer P. Duero gemaakt, die door Boeatan werd uitgezonden om op Java in deze richting te arbeiden.

RED.-COM.

is en dan, naar bekend, geapprecieerd wordt, of te beproeven Europeesche gebruiksvormen in te voeren.

Eenige proeven van dit streven zijn hier aanwezig en het moest zijn wel die, waarbij het hoornachtig leder blank gelaten is en met weinig goud vermooid. Dat Javaansche schilderwerk is eigenlijk te primitief om bij het meesterlijk samenstel van al die fijne bijteltjes te kunnen passen. Dit is werkelijk bewonderenswaardig, hoe ragfijne ornamentiek in dit harde leder uitgeslagen wordt; met groot nauwgezetheid passen al die fijne lijntjes in en naast elkaar, vormen tal van motieffes, als kantwerk zoo teer. Alleen is het de vraag, of men nu niet verder moet gaan. Dit Indische leder is slecht bewerkt, grof en ongelijk.

Dit uitgeslagen werk, op heusch perkament toegepast, zou de waarde alszins verhoogden en men kan niet van Javanen verlangen, dat zij de ingewikkelde perkamenttechniek op hun leder gaan te passen.

Bij vlechtwerk uit de Padangsche Bovenlanden blijkt het kenteekend, dat men niet al te angstvallig voor veranderen moet zijn. Dit zijn fijn gevlochten taschjes, die zwaar en lomp worden door een grof gevlochten voering als losse binnenzijde. Ten overvloede is deze voering overtrokken met rood vlaggenendoek en zijn hier en daar vergulde strookjes opgenaaid.

Maar verwijdert men deze voering brutaalweg, dan krijgt men een schitterend staaltje van vlechtwerk te zien. Het geheele taschje van bleek-gele kleur, fijn gevlochten, prijkt met krawang-werk, met kleine open gevlochten openingen. Daarnaast zijn ornamentbanden ingevlochten met even smalle zwarte strookjes, en dit geheel, ontdaan van de bonte voering, doet nu werkelijk verlijnd en beschaafd aan. Iets dergelijks vindt men bij de Dajak's, die hun meesterlijk kralenwerk, uitmuntend door kleurverfijning, omranden met..... kakelbont katoen.

Dan zijn er — of liever er waren twee Balineesche beeldjes van ivoor, die al te ras een koper hebben gevonden, bibelots van merkwaardige verfijning, met Japanische knapheid gesneden en verzorgd. De gekozen motieven toonen, hoezeer de oude Hindoeïstische cultuur op Bali blijft voortleven. Beide, een Rakshasa en een Ganesa, zijn geliefde voorstellingen. Alleen aan de laatste figuur is onzekerheid te merken. De olifantsslurp verliest zijn beekenis en juist wat het glanspunt was in de oude Hindoeïstiek, die breede, golvende slurp verliest aan waarde. Toch is het beeldje knap gebleven; het geheel blijft vorstelijk, ondanks den massieven dier-vorm, en sierlijk bekroont de tiara den slimmen dierkop.

Uiterst karaktervol is het andere figuurtje. Een gedrongen gestalte met zeer expressief gelaat. Een beeld van grofheid, dat door de kunstenaarshand er een van schoonheid is geworden.

„Holland-Amerika.”

(Aangeboden.)

In een artikel met het opschrift „Holland—Amerika”, bespreekt de Telegraaf, in verband met de Hudson-leesten en de nederdenking te dier gelegenheid van Holland's macht en aanzien in het verdedene, het denkbeeld, dat Holland trede uit zijn tegenwoordig isolement, en, in navoering der andere mogendheden, zich sterk make door een verbond van vriendschap en onderlingen steun met een mogendheid, met wie het gemeenschap van belangen heeft, als bijv. met Amerika in het Verre Oosten.

Het geeft een onzer geerouwe lezers aanleiding tot de volgende ontboezeming:

De waarschuwing, zeer juist door den geachten inzender van het artikel „Holland-Amerika” in De Telegraaf gegeven, is reeds vroeger verscheidene malen uitgesproken geweest.

Het zal echter zijn als een stem, roepende in den woestijn. Zoolang Nederland mannen heeft aan het bewind, die op hoogen toon bij de troonrede de verklaring afleggen, dat: „de verhouding met alle mogendheden de meest vriendschappelijke is!”

„dat Nederland voor de handhaving zijner onafhankelijkheid aan een nauwere aansluiting bij een der groote mogendheden (laat staan aan een verbond) geen behoefte gevoelt, wijl zijn buitenlandsche politiek van de wijsste en meest bezadigde is (zoo bv. met Venezuela, dat Nederland met een kluitje in 'triet zal sturen, nu de oorlogsbodems reeds lang naar huis zijn geroepen!),

„dat de.....” enz. enz.

En zoo zal het wel altijd blijven gaan! Kolommen vol kan men er over schrijven, het zal niets batig.

Noch de Ministers, noch de raad der wijzen in

de Kamers zullen de noodzakelijkheid willen inzien, dat een „samengaan hand aan hand“ met Amerika, hoewel uit voor ons ten opzichte van onze koloniën het meest voor de hand ligt, gewenscht is.

Niet eerder zullen de oogen open gaan, voor het „geloof gevaar“, waarvan de geachte inzenler in De Telegraaf spreekt, Japan en China aaneengesloten of individueel, en conflict met ons aankende, zonder veel complimenten te maken met een uitmatum op ons lijf val!

En dan? Dan staren wij onze „Dreadnoughts“ op h.n af. (Men volg slechts de resultaten onzer vlootmanoeuvres, waarbij is gebleken, dat de typen „Frisland“ enz. waarde, oos zijn). Spoedig zal dan blijken, dat onze „prachtge vloot“ en onze brave Janmaats den weg op gaan der Spiansche en Russische Armadas.

Dan zullen de gele broeders ons wel de wett en een duurzamen, eervolten vrede voorschrijven, waarbij zal zijn uitgezocht, „dat de gordel van smaragd“ niet meer aan Nederland zal behooren!

Dan, aan wie de schuld? Aan het Nederlandsche volk zelf, dat zich ter stembus laat leiden door lieden, die er belang bij hebben, dat hunne vriendjes naar het Binnenhor worden gestuurd, terwijl het de bekwame mannen laat loopen, die wel over het wel en wee onzer rijke Koloniën kunnen oordeelen.

Hoeveel geld is er niet verspild aan den bouw van al die kruisers, die blijken voor onze verdediging niet te deugen?

Waarom niet voor veel minder geld, aan Indië een 30-tal torpedo- en onderzee-booten gegeven welke voor onze overzeesche bezittingen van veel meer waarde zullen zijn?

Waarom niet reeds lang met de Vereenigde Staten, die vrijwel met ons dezelfde belangen te verdedigen zullen hebben, de onderhandelingen geopend, eene commissie uit beide landen benoemd, die den weg tot een verbond voorbereiden?

Maar neen, geachte lezer, gij kunt over Holland's isolement kolommen vol schrijven, het zal niets baten, de Regeeringsmannen zullen onze onafhankelijkheid voldoende gewaarborgd achten, tenzij..... tenzij van hooger hand, wij bedoelen van de Koningin zelve, en van de Koningin-Moeder, de vrouw met het helder doorzicht, ook in onze internationale politiek, de wensch wordt uitgesproken: dat het belang van Nederland en de Koloniën eene aansluiting bij eene der groote mogendheden vordert!

Mogen deze regelen ook iets hebben bijgedragen om de oogen van hen, die aangewezen zijn over ons klein landje en onze rijke koloniën te regereeren, te doen opengaan. ECHO.

Nieuwe wegen naar Ned.-Indië.

Onlangs hebben wij in de dagbladen kunnen lezen, hoe er einde Sept. j.l. te Weenen eene overeenkomst is tot stand gekomen tusschen de Oostenrijksche regeering en den directeur C. A. den Iax, als vertegenwoordiger van Nederlandsche op Indië varende stoombootmaatschappijen, tot het in het leven roepen van een verbinding van Triest met onze Oost. Het plan is om de lijn van de Oostenrijksche Lloyd tusschen Triest en Alexandrië te doen aansluiten aan de Nederlandsche lijnen. Voorloopig zal dit geschieden met gebruikmaking van den spoorweg Alexandrië-Port-Said. Wanneer de nieuwe oogen van de Lloyd klaar zijn, zal aansluiting in Alexandrië plaats hebben. De prijzen Batavia-Triest zullen dezelfde zijn als die over Genua.

Ook zal door het Oostenr. Handelsmuseum een bureau worden opgericht tot bevordering van den Oostenrijkschen uitvoer naar Java. Dit bureau zal staan onder leiding van dr. Schöppel, die zich veel moeite geeft voor het aanknoopen van handelsbetrekkingen tusschen Indië en Oostenrijk. (Hij is de schrijver van een zeer verdienstelijk boek over de mercantiele en industriële betekenis van onze Oost, dat door de K. K. Geografische Gesellschaft is uitgegeven).

Onze correspondent te Parijs raadt eene nieuwe reisroute door Frankrijk aan:

Door Touraine naar Ned.-Indië.

Tot de zeer groote uitzonderingen mogen wel zij gerekend worden, die over Parijs en Marseille naar Indië gaande of terugkeerende, een anderen weg kiezen dan den directen. Een verblijf in de hoofdstad, een oponthoud in de groote havenstad; gedurende het eerste eenige, korte uitstapje in de mooie omstreken met een bezoek aan Saint-Cloud, aan Versailles, hoogstens aan Fontainebleau tijdens het

schien wel een kijkje te Nice en te Mont-Carlo, daartoe bepalen zich de reizen, die men door Frankrijk maakt op uit- of terugreis van Nederland naar Indië of omgekeerd.

Toch is er nog veel meer te doen, veel meer te genieten, voor weinig tijd en weinig moeite meer. Zoo veel ik mijne landgenooten, die over Parijs en Marseille reizen, een ommegang, waarvan zij wel en plezier kunnen hebben, en die nen in staat zal stellen met een der mooiste streken van het aan mooie streken zoo rijke Frankrijk kennis te maken. Het is de omweg door Touraine.

In plaas van de hoofdstad per P. L. M.-trein te verlaten, doet men het over de groote lijn van den Oceanspoorweg en spoort naar Tours, daar is men in het hart van den „Tuin van Frankrijk“, het land, waar alles u t gealacht, waar den menschen het geuk en de levenslust op het gelaat zijn te lezen, waar de akkers rijk, de weiden vet, de heuvels vol druiven, de wijn bijzonder smakelijk en gezond zijn; waar majestueusch de trotsche Loire doorheen kronkelt, de oevers en de eilandjes er in met lommerijk groen zijn bepant. En is zij, die Loire, niet dubbel eeroemd, ook om de prachtkaasteelen, die, van af Orleans tot voorbij Tours, zich als machtige, historische gedenkteekenen en als juweelen van Fransche architectuur spiegelen in het maagdelijke watervlak of op korten afstand er van in het land zijn gelegen. De Chateaux de la Loire zijn vermaard door geheel de beschaafde wereld; ik behoef er den roem niet van te verkonden.

Welnu, men kan de schoonste en voornaamste er van gemakkelijk uit Tours zelf bezoeken, en wanneer men dat gedaan heeft en zijn hart heeft opgehaald aan al het lieve, dat de stad en hare omgeving en dezer bewoners te genieten geven, dan kan men van daar uit direct in oostelijke richting over Vierzon, Bourges en Saintclair de P. L. M.-lijn bereiken en te Nevers den sneltrein opvangen, die u over Clermont Ferrand naar Marseille brengt. Dit wilde ik onder de aandacht mijner lezers brengen.

Parijs, 10 Oct.

ANDRÉE SNABILÉ.

Uit de O.-I. Mail.

In het Bat. Nieuwsblad lezen wij: „Naar hier onder Chineezzen verteld wordt, zouden met de laatste mail uit China aangebrachte chineesche bladen ophitsende artikelen bevatten tegen het nederlandsch-indische gouvernement. In deze artikelen zou verder worden beweerd, dat de toestand voor de Chineezzen hier verbeteren zal na aankomst van den chineeschen consul.“

Mandarijn-Chineesch.

De Javabode zegt, dat het mandarijn-chineesch een taal is, waarvan men vroeger het belang voor den indischen archipel niet beselste, — ook niet beseffen kon, omdat er geen noemenswaardige betrekkingen bestonden tusschen de streken van China, waar zij gesproken wordt, en deze eilanden. Onze ambtenaren voor chineesche zaken kennen over het algemeen dan ook enkel maar het Amoy- of soms ook het Hakka- of Hoklo-dialect. Er bestond vroeger voor hen geen reden er andere te leeren — en de staat eischte dit ook niet van hen.

In de ailerlaatste jaren echter heeft het mandarijn-chineesch (dat in de 15 provinciën van het Noorden gesproken wordt) een zeer bijzondere vlucht genomen, het streven is er een algemeen taal voor geheel China van te maken, en deze taal is het ook, welke in de chineesche scholen wordt onderwezen.

Ten einde op de hoogte te kunnen blijven van de chineesche beweging hier te lande, was het hoog noodig, dat van die taal een bijzondere studie werd gemaakt.

En om haar grondig te kunnen leeren, was het noodig de streek te bezoeken, waar zij het best gesproken wordt. Neemt men het een en ander in aanmerking, dan is het niet meer dan redelijk te achten, dat de Regeering een ambtenaar voor de Chi-

BRENDEL & Zonen

Wijnhandel Likeurstokerij

Zoutmanstr. 63 □□ Prinsstraat 114
- TELEFOON 4905 - □□ - TELEFOON 5448 -

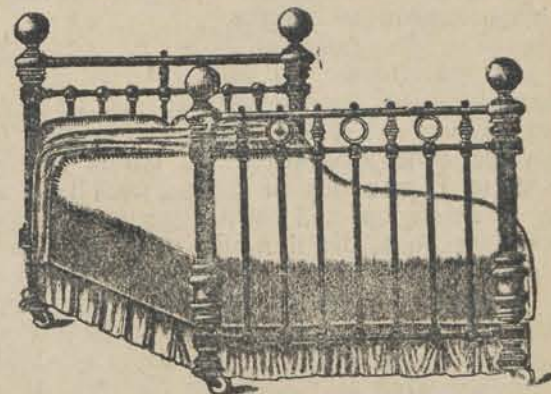
Vraagt uitvoerige prijscourant.

Scherp concurrerende prijzen. 5% dividend

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.

TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN.

— — GROOTE KEUZE — —
van af het beste tot het eenvoudigste.

MAGAZIJNEN GESLOTEN VAN half een TOT twee UUR.

Dansinstituut W. M. WEIJNE

Koningin Emmakade 73/74

— TELEFOON 3348 —

□ 1e KLAS INRICHTING □

Ruime danszaal, kleedkamer en ontvangsalon

ELECTRISCH
VERLICHT □

Aanvang der lessen 15 October
Inschrijving van af 15 September, dagelijks
van 2-5 en van 7-9 uur, behalve Zondags

PROSPECTUS WORDT OP AAN-
VRAGE GAARNE TOEGEZONDEN

The Berlitz School,

welbekend bij allen die met verlot in Nederland vertoeven.
Noordeinde 58a. - Telef. 2234.

TALEN

Duitsch - Engelsch - Fransch,
Italiaansch - Spaansch - Rus-
sisch - Hollandsch, enz, enz. -

door leeraren, uit de desbetreffende landen, die
eene zuivere uitspraak, vrij van dialect, bezitten.
Conversatie - Vertalingen - Literatuur.

EXTRA!!

Eiken Salnameublement

in 4 verschillende modellen.

Soliede Grondstoffen. Prima Bewerking.

4 Stoelen }
2 Crapauds } f 69.—
1 Canapé }

(Kleur naar verkiezing.)

J. SMIT, Waldeck Pyrmontkade,

neesche zaken, i. c. de heer Borel, uitgezonden heeft om zich, door een verblijf te Peking, de mandarijntaal wa van hij naar wij meenen, reeds zekere kennis bezit, goed eigen te maken.

Getah-Pertja en Copra.

Het Soer. Handelsblad wijdt aan ieder der bovengenoemde produkten een uitvoerig hoofdartikel. Zoo schrijft het blad o.m.:

Het is zeer moeilijk, bij gebrek aan een punt van vergelijking, zich een oordeel te vormen over den tegenwoordigen toestand van den gouvernements-getah-pertja-aanplant te Tjipetir.

Het bereiden der gutta uit bladeren, zonder gebruik van chemicaliën, en deze soort is door de kabelmaatschappijen zeer gewild, is niet moeilijk, doch er behoort een zeker aantal handgrepen bij, dat men niet dadelijk verkrijgt. Dit schijnt het etablissement te Tjipetir ook in te zien, want het houdt het aan te wenden procédé strikt geheim. Of men het percentage gutta, dat men uit de bladeren haalt, ook gepubliceerd heeft, wij bedoelen hier het werkelijke percentage op groote hoeveelheden verkregen, en niet de uitkomsten van laboratoriumproeven, weten wij niet. Gewoonlijk is het niet mogelijk alle gutta op deze wijze te winnen en als men de afvallen scheikundig onderzoekt, vindt men daarin gewoonlijk nog een zekere hoeveelheid gutta, die waarschijnlijk de moeite zou loonen haar door extractie er uit te halen. Wij hebben boven reeds gezegd dat de kabelindustrie deze soort gutta niet gebruiken wil; toch hebben wij monsters gehad, die zich jaren, zelfs in de bloote lucht, goed gehouden hebben. Hier te Soerabaja bestaat of heelt ten minste een fabriek bestaan, waar men door middel van benzine, gutta-percha uit bladeren van den bovenloop der Barito, de rivier van Bandjermasin, afkomstig, behandelde. Deze fabriek, aan een Arabier behorende, heeft slechts zeer weinig geproduceerd en het geproduceerde product niet kunnen verkoopen. Het is een feit, dat de gutta-fabricatie niet zoo eenvoudig is als dit lijkt, en dat men, om te slagen, van wetenschappelijke principes moet uitgaan, hetgeen hier het geval niet scheen te wezen.

Mocht de gutta-percha-cultuur te Tjipetir slagen, dan is dat zeker als een groot succes voor het gouvernement te beschouwen. Mocht dit niet het geval zijn, hetgeen met de veel lagere prijzen dan toen de onderneming opgericht werd, en ook wegens de groote moeilijkheid aan de gutta-percha-cultuur verbonden, wel mogelijk is, dan vinden wij toch, dat het gouvernement zijn plicht gedaan heeft en moet men met Tollens zeggen:

En reken de uitkomst niet,
Maar tel het doel alleen.

Het artikel over de copra wordt ingeleid met de woorden:

De rijkdom van Java's bodem openbaart zich telkens. Van mineralen en landbouwproducten is er een overvloed en verscheidenheid, die de gedachte aan „inzinking" niet toelaat. Maar de Javaan is geen goed landbouwer en wordt dat in de eerste kwart eeuw niet en hij blijft, in tegenstelling met den bodem, waarop hij leeft, een sober man.

Wanneer er een product is, welks bereiding hij verstaat, een product dus waarvan een goed deel der winsten hem te beurt kan vallen, dan komt zijn minderwaardigheid als landbouwer de goede kansen op een belangrijke toeneming van welvaart verstoren.

Onder die producten neemt de copra een plaats in. In het jaarverslag der Kamer van Koophandel te Semarang over 1908 wordt de wereldproductie opgegeven als te bedragen 350000 ton, waarvan Java

alleen voortbracht 94000 ton. Dat laatste cijfer is hoog en werd alleen in 1905 nog overtroffen, toen de productie niet minder dan 100000 ton bedroeg.

Een product, waarin Java voor ongeveer één vierde aan de vraag op de wereldmarkt voldoet, verdient zeer zeker in eere te worden gehouden. Maar wat kan men verder in het bovengenoemde verslag lezen? „Te bejammeren blijft het, dat ook voor dit artikel de klachten over slechte kwaliteit zich vermenigvuldigen, zoodat de reputatie, welke Java copra genoot op de wereldmarkt, langzaam verdwijnt door de slechte kwaliteiten, die uitgevoerd worden. Na de oorzaken hiervan te hebben nagegaan, zegt schrijver ten slotte:

De handelaar, die rijp en groen opkoopt zolang hij maar een markt vindt voor de levering, denkt geenszins aan de toekomst. Hij denkt te uitsluitend aan de winsten, die een ongebreidelde oogst en handel hem op het huidige oogenblik verschaffen. Door dien handelaar nu mag de Regearing zich niet laten weerhouden. Zij bane hem den weg zoo goed zij kan, maar late niet toe, dat de inlandsche bevolking, verlokkt door een gereeden verkoop, allengs de voordeelen der cultuur vermindert en haar eigen toekomst vernietigt. Het gouvernement heeft gedachtig te zijn aan zijn plicht om den inlandschen landbouwer te versterken en mag hem derhalve niet het slachtoffer laten worden van den op directe winsten bedachten koopman, die zich noch om de toekomst van het product, noch om die van den producent bekommert.

WEST-INDIË.

SURINAME.

De memorie van antwoord op het ten 7en Februari 1905 door de Staten uitgebracht verslag betreffende de door gouverneur Lely ingediende ontwerp-verordening tot bestrijding van de lepra, is thans eindelijk verschenen.

Erkend wordt, dat algeheele afzondering aanbeveling zou verdienen, maar dit zou, met het oog op het aantal van 400 niet in gestichten opgenomen, in de kolonie bevonden lepra-lijdende groote uitgaven vereischen, die de financieele draagkracht der kolonie te boven gaan.

Ter geruststelling wordt opgemerkt, dat de mening, als zou de ziekte op onrustbarende wijze in de kolonie toenemen, niet juist is, en dat veelmeer aanleiding bestaat om aan te nemen, dat de ziekte afneemt.

Wenscht de gouverneur het beginsel, dat alle lijdende zouden moeten worden afgezonderd in gestichten, niet toe te passen, de ontwerp-verordening zelve meent hij daarom toch, hoewel gewijzigd, te kunnen handhaven.

Ten aanzien van één punt schijnt verscherping der bepalingen van het ontwerp noodig.

Een strenger optreden moet worden voorgeschreven tegen niet in gestichten opgenomen leprozen, die hunne medewerking verleen bij de bereiding of bij den verkoop van ge- en verbruiksartikelen.

Wat de Gerardus Majella-inrichting aangaat, omtrent de bezwaren, aan hare ligging verbonden, is sedert het verschijnen van het Voorloopig Verslag de lepra-commissie gehoord.

De medische leden der commissie waren van oordeel, dat er geen redenen aanwezig waren om thans tot de verplaatsing van de inrichting te noodzaken en allerminst, meende men, bestond er aanleiding daarvoor een motief te zoeken in de loozing van het gesticht door de Sommelsdijksche kreek. Waar

't Is mogelijk, dat ik, die over een paar dagen mijn zeven-en-zeventigste jaar doorleefd zal hebben, ondanks een hoogstgeregelde leefwijze, zonder alcohol, maar met yoghurt, geen 3 jaren meer leef, en daarom heb ik er voor gezorgd, dat mijn nu weder ruime voorraad nikkelplaatjes van Alfred Krupp in Bensdorf, en plm. 3 kilo's nikkelblokjes van Friederich Krupp in Essen bij mijn sterven in 't bezit komen van 't Pakoealamsche huis, onder voorwaarde, dat zij alleen dienen zullen om den Javaan vooruit te helpen, en niet ook den Europeaan of den vreemden Oosterling, die de Javaansche kunst zoo gaarne uitbuit in 't belang van zijn eigen beurs.

Ik zie liever pamor-kerissen of lanspunten smeden voor liefhebbers, die 't volle bedrag aan den empoe, en geen 50 pCt. meer aan den niet Javaanschen uitbouter betalen. En aan dezulken heeft het ons in de laatste acht maanden niet ontbroken.

Vreemd, dat daaronder de bestuursambtenaren bijna geheel ontbreken. Twee uitzonderingen kan ik noemen: den vorigen resident van dit gewest, Cou-

perus, den man van ontwikkeling en kunstzin, die een ruime kamer in zijn huis als ethnografisch museum had ingericht, waarin ik meer dan één buitenlandsch geleerde heb zien genieten van het vele schoone en merkwaardige, dat daar te zien was. En zonder dezen man ware ik niet in staat geweest de eerste moeilijke jaren van mijn ijveren voor dezen eenen kunstak door te worstelen. Hij gaf mij vrijheid smeden proeven te laten nemen op zijn kosten. En door die hulp kwamen we van 't al te dure pamor Parambanan op 't nikkelstaal van oude fietzen, dat 5 procent van dat edele metaal inhield, op een ander nikkelstaal van 35 pCt., dat de resident Couperus uit Amerika liet komen, en op de onzuivere nikkelblokjes uit een Chineesche toko wier eigenaar al heel spoedig begreep, dat daarmee heel wat meer te verdienen viel en dus den prijs ervan geleidelijk opsloeg, totdat ik de eerste 150 zuivere nikkelplaatjes van den grootindustriël Krupp uit Bensdorf in Nieder-Oesterreich twing, waarvan ik één derde voor mij behield en tweederden aan den resident afstond.

In de zitting van de Koloniale Staten van den 13en September II. werd de verordening tot nadere aanvulling der pensioenverordening behandeld.

Deze strekt om aan Nederlandsche onderwijzers, die voor 1906 in Surinaamschen dienst traden, het recht toe te kennen dienstjaren, bij het bijzonder onderwijs doorgebracht, in rekening te brengen voor pensioen. Dit recht is in Nederland en Ned. O.-Indië reeds toegekend.

Het ontwerp werd met 5 tegen 4 stemmen verworpen.

Door onder contract verbonden ondernemingen, en door den kleinen landbouw, zijn den 11en Sept. geleverd 17,504 bossen bacoven, of 14,991 5/6 volle bossen.

Afgekeurd werden 679 bossen of 3.75%.

De directeur van den landbouw verzond de volgende circulaire aan bacovenplantages:

„In verband met een heden van de United Fruit Company te Boston ontvangen bericht, dat de bacoven in te rijpen toestand aankomen, verzoekt ondergeteekende u, zoo mogelijk nog heden, de bossen minder rijp (dun) te kappen."

CURAÇAO.

De „Amigoe di Curaçao" teekent bij de benoeming van den heer Nuyens tot gouverneur het volgende aan:

„Hij behoeft niet eerst te zoeken naar de richting welke hij zal inslaan, op gevaar af misschien nog mis te tasten. Bijna onmiddellijk zal hij kunnen beginnen met te doen, wat hij volgens zijne jarenlange ondervinding werkelijk in het belang acht der Kolonie.

Doorkneed in de Curaçaosche Verordeningen, vertrouwd met de juris-prudentie, zal het hem beter dan een ander mogelijk wezen de groote moeilijkheden, waarin de Kolonie door de reorganisatie van ons belastingsysteem is geraakt, uit den weg te ruimen en mede te werken tot het ontwerpen van degelijke wetten, meer aanpassend aan de Curaçaosche toestanden.

De heer Nuyens geniet de algemeene sympathie, en wordt door een ieder geacht om zijn groote rechtvaardigheidszin. Men denkt er bij deze benoeming zelfs niet aan, dat de nieuwe gouverneur Katholiek is; men is vast overtuigd, dat elke partijgeest verre zal blijven van het toekomstig bestuur der kolonie, en dat er recht zal geschieden aan allen. Niet slechts de Katholieken, ook de andersdenkenden verheugen zich over deze benoeming van harte en zij wenschen mr. Nuyens onder Gods zegen een lang en gelukkig bestuur toe."

De „Cur. Cour." schreef:

„Omtrent de door het bestuur der kolonie Curaçao op de middenstandsintoostelling ingezonden vlechtwerken, wordt ons van betrouwbare zijde medegedeeld, dat hoeden van een beter kwaliteit stroo gevlochten dan die geëxposeerd zijn geweest, tegen den prijs varierende van f 6 tot f 10 per stuk, veel beter verhandeld zouden kunnen worden. Van be-

perus, den man van ontwikkeling en kunstzin, die een ruime kamer in zijn huis als ethnografisch museum had ingericht, waarin ik meer dan één buitenlandsch geleerde heb zien genieten van het vele schoone en merkwaardige, dat daar te zien was. En zonder dezen man ware ik niet in staat geweest de eerste moeilijke jaren van mijn ijveren voor dezen eenen kunstak door te worstelen. Hij gaf mij vrijheid smeden proeven te laten nemen op zijn kosten. En door die hulp kwamen we van 't al te dure pamor Parambanan op 't nikkelstaal van oude fietzen, dat 5 procent van dat edele metaal inhield, op een ander nikkelstaal van 35 pCt., dat de resident Couperus uit Amerika liet komen, en op de onzuivere nikkelblokjes uit een Chineesche toko wier eigenaar al heel spoedig begreep, dat daarmee heel wat meer te verdienen viel en dus den prijs ervan geleidelijk opsloeg, totdat ik de eerste 150 zuivere nikkelplaatjes van den grootindustriël Krupp uit Bensdorf in Nieder-Oesterreich twing, waarvan ik één derde voor mij behield en tweederden aan den resident afstond. (Wordt vervolgd.)

FEUILLETON.

De Pamor-smeedkunst op de Brusselsche Tentoonstelling. *)

Door Dr. J. GRONEMAN.

...Welnu: dat zij dan zoo! Ik mag 't lijden, en ik wilde, dat ik alle werkelijk edele kunstnijverheidstakken van den Javaan tot zulk een ontwikkeling kon helpen opvoeren.

Maar zoo ver zijn we nog niet. En of ik 't beleven zal, dat het gevolg, dat ik met mijn bemoeienis voor deze kunst gewonnen heb, blijvend wordt... dat durf ik nauwelijks verwachten, tenzij ik a's yoghurt-eter honderd jaar wordt en dus nog 33 jaren kan blijven arbeiden.

Maar gelukt dat niet, dan hoop ik toch, dat de prins van 't huis Rakoealam, mijn vrienden, den gang er in zullen houden, wat ik van vooruitstrevende mannen van ontwikkeling, zooals zij zijn durf verwachten.

*) Overgenomen uit De Locomotief.

ing is het dus voor onze vlechtsters al hare aandacht hierop te vestigen.

Verder kunnen wij melden, dat door het bestuur der kolonie aan den Nederlandschen consul-generaal te Lima (Peru) uitvoerige inlichtingen zijn verzocht omtrent het Tocopillasiroo, o.a. wat betreft den inkooprij, plaatsen waar dat stroo te bekomen is, de vrachtprijzen naar Curaçao, de geheven worden de uitvoerrechten, etc. etc. Tevens is door het bestuur eene bestelling eerste kwaliteit van dat stroo gedaan ter vervaardiging van ongeveer 20 dozijn bedden."

De „Cur. Cour." meldt, dat met het stoomschip „Maracaibo" aangekomen zijn de heeren O. C. A. van Lidth de Jeude en A. J. M. Meesters, die als ingenieurs werkzaam zullen zijn bij het onderzoeken, op welke wijze de haven in orde kan worden gemaakt, zooals voor de groote scheepvaart zal blijven noodig te zijn.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Dikwijls heeft de Bintang Soerabaja zegt Legali teit in dat blad, de inboorlingen aangespoord om meer vertrouwen te stellen in de kunde van de europeesche geneesheeren. Hij brengt in herinnering, hetgeen de verpleegster, Zuster Ingenohl, deslijds daarin schreef over de voorkeur, welke de Inlander de doekoen baji schenkt boven de europeesche vroevrouw, hetgeen schrijfster hoofdzakelijk wijt aan het gedrag der europeesche geneeskundigen zelve. Deze laten dikwijls te veel hare misnoegdheid blijken, als haar patient niet dadelijk betalen kan, ja, wijst soms zelfs hulpzoekenden af; ook loopen hare rekeningen vaak hoog op.

Schrijver meent dan ook, dat het dikwijls geringe vertrouwen van den inboorling in den europeeschen arts niet zoozeer moet worden toegeschreven aan twijfel betreffende diens bekwaamheid, dan wel aan twijfel betreffende den bij hem voorzittenden ernst om den inboorling te willen helpen. Een nederlandsch geneesheer laat zich voor zijn kennis goed betalen, en de inboorling, die niet zooveel betalen kan, denkt dan allicht, dat hij niet afdoende geholpen wordt, of dat de europeesche geneeskundige proeven op hem gaat nemen om zijn kennis te vermeerderen, met andere woorden, dat de europeesche medicus zijne inlandsche patienten als „proefdieren" beschouwt. Bovendien zijn de europeesche medicamenten véél duurder dan de inlandsche; zij komen telkens op minstens een rijksdaalder of drie gulden te staan.

Dan maar liever ons op Allah verlaten, roept de inboorling uit. Moet men eenmaal sterven, dan sterft men toch ondanks den bijstand van den europeeschen medicus, en moet men blijven leven, zoo zal dit ook wel geschieden met behulp van de geneesmiddelen van de doekoen. Want de doekoen zegt nogal eens b.v.: Uw kind wordt geplaagd door den beschermgeest der desa, ge moet een slametan (= een offerfeest) geven. Dit kost geld, soms véél meer dan het europeesche geneesmiddel.

In de desa's, gelegen dicht bij de ziekenhuizen der zendelingartsen, zooals te Modjowarno, Djokjokarta, Poerwodadi en Bondowoso, neemt het aantal der inlanders, die absoluut geen vertrouwen meer in de doekoen stellen, met den dag toe. Te Modjowarno en in het Petronellahospitaal te Djokjokarta komen zelfs personen hulp zoeken, die 5 tot 8 palen ver van daar wonen.

Wat is hiervan de reden? vraagt schrijver. En zijn antwoord luidt: Eenvoudig het feit, dat de zendeling-artsen hunne patienten gratis behandelen, of zich tevreden stellen met een vrijwillige bijdrage van 10 tot 20 cent ten behoeve van het gesticht, maar in elk geval, — betaling of geen betaling, — den genezing zoekende helpen zij. En als de ziekte ernstig is, wordt de patient in het hospitaal — ook kosteloos — opgenomen en met zorg verpleegd.

In de stadsverbanden op groote plaatsen, in de ziekestichten op de afdelingshoofdplaatsen, kunnen immers ook inlanders gratis opgenomen worden, vervolgt schrijver. Waarom stelt de inboorling echter geen vertrouwen in de behandeling bij die gouvernementsinrichtingen?

Omdat, meent hij, de verpleging daar alles te wenschen overlaat. De beambten in die ziekenhuizen zijn geen verplegers; dikwijls kwellen zij de zieken en wanneer de hospitalen grenzen aan gevangenis- en schijnen die beambten de strengheid en hardhandigheid van het gevangenispersoneel, waarmede zij voortdurend in aanraking komen, over te nemen. En dat ziet de medicus niet.

Schrijver heeft op een feest het verhaal aangehoord van een gewezen oppasser eener gouvernements-ziekeninrichting, die, alsof het een gewone zaak betrof, ten aanhoore van de gasten vertelde, dat hij een patient, die lastig was en leven maakte, waardoor

zijne nachtrust gestoord werd, eenvoudig worgde, en dan naar de lijkenkamer liet brengen, waar men niet naar den doode omkeek. Of dit verhaal waar was kon schrijver niet oordeelen. De verteller was op dat oogenblik niet dronken, men had hem geen jenever laten drinken. Doch al had de man dit verhaal eenvoudig verzonden, zeker is het, dat niemand zijner toehoorders er aan twijfelde, dat dergelijke wreedheden plaats kunnen vinden? Zoolang het gouvernement dus zijn ziekenhuizen niet zoo inricht, dat dergelijke dingen niet konden gebeuren, zullen de inboorlingen zich tot die inrichtingen niet aangesproken gevoelen. Schrijver acht het zeer wenselijk, dat de hospitalen en andere inrichtingen der medische zending van gouvernementswege worden gesubsidiëerd, opdat zij den inboorling meer en meer ten goede komen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

In China, zegt Ster in de Pantjaran Warta zijn talrijke geheime genootschappen, welke vijandig tegenover elkaar staan, en dikwijls hebben er vechtpartijen onderling plaats. In Indië vindt men ze ook, opgericht door in China geboren chineezers, terwijl ook peranakans (= in Ned.-Indië geboren chineezers) er zich bij aan kunnen sluiten. Schrijver kan echter niemand aanraden er lid van te worden, omdat het toch geen nut heeft.

Een rasgenoot, die te Padang geweest is, vertelde hem het volgende: Ik ging daarheen om een middel van bestaan te zoeken, mij desnoods met een hapje rijst willende tevreden stellen; doch, waar ik ook kwam, telkens werd ik afgewezen; nergens was er een plaatsje voor mij open. Toen ik vreesde, van honger te zullen sterven, kwam er gelukkig uitkomst:

Moe van het loopen, mij voor een winkel neervliegende, kwam een in China geboren chinees mij voorbij, die er uit zag als een handelaar. Ik ging naar hem toe en vroeg hem om werk. Hij keek mij verwonderd aan, en na mij eenige oogenblikken doordringend aangestaard te hebben, nam hij mij bij de hand en geleidde mij naar een huis in de nabijheid. Daar vroeg hij mij naar mijne afkomst, naar mijne ouders en broeders, of ik wel eens gestraft was geweest. Nadat ik deze vragen had beantwoord, vroeg hij mij, of ik lid van het een of ander „hoei" (= genootschap) was, op welke vraag ik ontkennend mijn hoofd schudde. Hij keek mij nog eens doordringend aan, en na een sigaar opgestoken te hebben, ried hij mij aan lid van zijne geheime vereeniging te worden. Dit verbaasde mij: mij, die een hapje rijst zocht en dus niets bezat, bood men aan om in zoo'n genootschap te treden! Wat kon men van mij verwachten? Ik deelde hem daarom mede, dat ik arm was en niet wist, wat ik, zonder geld, in die vereeniging zou doen. Hij legde mij toen uit, dat ik, door mij in het genootschap te doen opnemen, gemakkelijk een middel van bestaan zou vinden. Op deze verzekering liet ik mij overhalen.

Ik moest onder eede verklaren, dat ik aan niemand de geheimen van het genootschap zou vertellen, mijne medeleden zou helpen, zooveel ik kon, hen beschouwende als broeders van denzelfden vader en dezelfde moeder. Zwarte straffen dreigden mij indien ik mijnen eed schond of mijne belofte niet nakwam. Als het noodig was, moest ik ook naar de wapens grijpen, waaruit ik opmaakte, dat de geheime vereenigingen elkaar wel eens bevochten. Er bleef mij geen keuze over; ik volgde den weg, mij door Thian (= Hemel) aangewezen, en legde den vereischten eed af.

Daarna maakte hij mij bekend met de geheime teekens en geheime woorden, die mij in staat zouden stellen mijne medeleden te herkennen of mij bij hen bekend te maken.

Wanneer men die geheime teekens en woorden niet kent, staat men verbaasd over hunne uitwerking; dit ondervond ik ook, toen ik voor den eersten keer de toepassing daarvan zag.

Ik kwam met dengene, die mij behulpzaam was geweest bij de toetreding tot zijn geheim genootschap, in een winkel, waar ik vroeger reeds was afgewezen. De huisheer zat met twee van zijne bedienden aan tafel, waarop drie theekopjes stonden. Toen wó binnentraden riep hij uit: „De pooten van deze tafel zijn niet gelijk", waarop mijn geleider antwoordde: „Gij vergist u, ik heb de pooten van de tafel gelijk gemaakt." De huisheer, dit vernemende, stond dadelijk op en groette op de wijze als de leden van het genootschap onder elkander plegen te doen, welken groet ik op dezelfde wijze beantwoordde. Ik

*) In een Chineeschen winkel gaat de thanwke (patroon) familiaar met zijne bedienden om. Zij deelen ook met hem het maal, alsof zij tot het gezin behooren.

werd daarop hartelijk ontvangen, men gaf mij een stoel, wij gingen praten en nam mij in de woning op, tot ik wat bij de hand zou hebben. Men stelde mij toen in de gelegenheid een kleinen handel te beginnen. Te Padang is het dringend noodig, om zich in zoo'n genootschap te doen opnemen als men werk zoekt.

Die vereenigingen hebben echter ook een schaduwzijde: wanneer twee genootschappen met elkander in botsing geraken, luidt het bevel van de eene partij ten opzichte van de andere: „doodt hen", alsof een mensch niet meer waard is dan een geit; zelfs familieleden, — vaders, broeders, zonen, — wanneer zij tot de tegenpartij behooren, mogen niet ontzien worden. Zoo kan men genoodzaakt worden iemand om het leven te brengen, aan wien men groote verplichtingen heeft. Weigeren kan men niet. Zou men nu niet huiverig zijn, zich te laten opnemen in eene vereeniging, welke méér dwang kan uitoefenen dan de Hemelheer? En wie het waagt, om de eenmaal aangegane beloften te verbreken of zijn eed te schenden, wordt van kant gemaakt, of levend in een put geworpen.

Aan het hoofd van dergelijke vereenigingen staan vermogende personen. Het algemeen hoofd, dat als aanvoerder optreedt, wanneer het tot een gevecht komt, is iemand van buitengewone lichaamskracht, die wel zes personen in den strijd staat."

Die spreker eindigde met de verzekering, dat wanneer iemand in Padang zoo durfde spreken als hij, deze ter dood gebracht zou worden, omdat hij de geheimen van het genootschap had geopenbaard. Schrijver moest echter om die bewering lachen, want, zegt hij, zulke euveldeeden kunnen in Ned.-Indië niet plaats vinden.

Het chineesche ras, zegt de Ho Po, is het talrijkste op aarde, de chineezers zouden de geheele wereld kunnen veroveren, indien zij eendrachtig en aaneengesloten waren. Maar zij zijn dit niet, integendeel, zij zijn zelfzuchtig, leven in verdeeldheid onder elkander, de een is op den ander atgunstig. Daarbij komen velen van hen hunne eens aangegane overeenkomsten niet na.

Let eens op de europeanen, vervolgt het blad. Het is niet mijne bedoeling hunne wellevendheid te roemen, maar ik wil slechts wijzen op hunne eensgezindheid. Wanneer eenige gegoeden van hen door hunne rasgenooten vertrouwd worden, kunnen deze gemakkelijk iets groots tot stand brengen. Willen zij een onderneming beginnen of een werk uitvoeren, dan richten zij een maatschappij op, met aandelen van kleine bedragen, om te brengen binnen het bereik van personen met betrekkelijk geringe salarissen. De geëmployeerden zoeken zij onder hunne eigen rasgenooten. Daardoor komt het vormen van maatschappijen velen ten goede. Er bestaan dan ook talrijke maatschappijen en vennootschappen. Daarom moet het ons niet verwonderen, dat men met kleine krachten zooveel tot stand kan brengen.

De geëmployeerden werken met ijver en nauwgezetheid, omdat zij weten, dat niet alléén hun chef, maar ook zij in de winsten deelen*).

Wanneer wij nagaan, vervolgt het blad, hoeveel mijnbouwmaatschappijen er zijn opgericht, maatschappijen voor het winnen van goud en zilver, tengevolge waarvan verscheidene handelshuizen en gegoeden groote schade leden, aan begrip n wij niet, dat er nog personen zijn, die zich met dien perniagan angin (= windhandel) inlaten, die nog aandelen nemen in maatschappijen, waaromtrent men niets weet. Niet alleen europeanen drijven handel in aandelen, doch ook andere rassen doen daaraan mede, redeneerende, dat het toch wel aardig is om in een paar uur tijds zooveel procent winst te maken, vergetende, dat men ook in denzelfden tijd zooveel procent verlies kan lijden, want dergelijken handel kan men immers gelijkstellen met dobbelen. Terwijl men niets van die minnen weet, gaat men toch steeds voort aandelen te kopen. Is dit niet een bewijs, besluit het blad, dat de eensgezindheid en het vertrouwen onder de europeanen groot is?

*) Dat is bij Chineezers niet het geval. Het behoort tot de uitzonderingen, dat een employé in de winst deelt.

Van Vreemde Koloniën.

De tarieven in de Fransche koloniën.

De heer Jules Harmand, Fransch diplomaat, zal op het te Parijs te houden „Congrès des Anciennes Colonies" spreken over het „Régime douanier" in de Fransche koloniën.

De Dépêche Coloniale is in de gelegenheid gesteld de te houden voordracht te publiceeren. Wij ontleenen aan dit blad het volgende uit de beschouwingen van den heer Harmand:

Het stelsel der in- en uitvoerrechten voor de ko-

Ionien maakt slechts een onderdeel uit van het vraagstuk betreffende de organisatie der koloniën, hoe langrijk de quaesie op zichzelve zij.

Wat de oplossing van de quaesie der rechten betreft, doet zich toen in de eerste plaats de vraag voor, hoe men zich den rechtstoesland der koloniën denkt. Daarbij geldt het te kiezen tusschen twee beginselen, dat der assimilatie en van het recedens. Het bestaat door een centraal orgaan van een over de geheele wereld verspreid rijk en dat der autonomie.

Met autonomie kan voor de Fransche koloniën, die geen neerzettingen van Europeanen zijn, niet bedoeld zijn volereig zelfbestuur.

Allen, die de evolutie der Fransche koloniën hebben gadegeslagen, kan het niet zijn ongaan, dat men steeds meer en meer den weg opgaat der autonomie. Maar het gaat slechts langzaam, want de weg is niet altijd en groote moeilijkheden bezet. Nog is men ver van het doel, maar de eerste stap — de moedersche — is gezet, en men mag verwachten, dat het gewonnen terrain niet weer zal worden verloren.

Maar het schijnt, dat de tariefquaesie het meest werkzaam wapen is, waarmee men de oers kan maken in het verouderd gebouw der Fransche koloniale organisatie, waarvan de samenstelling niet meer aan het doel beantwoordt.

De tariefwet van 1892 draagt het kenmerk van de omstandigheden, waaronder zij werd geboren.

De koloniale politiek was in Frankrijk niet populair. Het parlement en de natie zagen er slechts de gevaren van in, hielden slechts de uitgaven en de slachtoffers voor oogen, die men zich daarvoor moest getroosten, en het kleinste incident werd door meer hartstochtelijke tegenstanders dan verstandige vaderlanders opgeblazen tot belangrijke feiten, om als strijdmiddelen te dienen tegen de ministeries.

De groote expansie van het Fransch koloniaal rijk had plaats gehad zonder dat de regering, de kamers of de publieke opinie, zich ernstig hadden toegeegd op de taak, die het land op zich had genomen.

Voor het Fransche protectionisme, dat ontstond uit de behoefte aan geld en de zorg voor den a.h.teruitgang van de handelsvloot en van de Fransche havens, beteekenden de millioenen in de nieuw verworven gebieden slechts zooveel verbruikers meer van de producten der nationale nijverheid.

De Fransche protectionisten waren op koloniaal gebied zelfs nog achterlijker dan Montsquieu, die de koloniën slechts uit handelsoogpunt beschouwende, daaraan tenminste toch het recht wilde toekennen, om voor de producten der moederlandsche nijverheid de ruwe grondstoffen, waarvan zij het monopolie hielden, in ruil te geven.

Men wilde van al die volkeren gedwongen klanten maken, die meer zouden koopen dan verkoopen en slechts van het moederland tot een door de producenten te bepalen prijs alles zouden koopen wat het moederland hen geliefde te verschaffen, en aan het moederland slechts datgene van hunne producten zou verkoopen, die het zich elders niet kon verschaffen, en ook al weer tot een door het moederland vast te stellen prijs.

De meeren Méline, Boucher en Krantz schreven in hunne in 1900 aan de Kamer gedane voorstellen het volgende:

„In een goede koloniale organisatie moet de koloniale productie zich er toe bepalen om aan het moederland die grondstoffen of producten te leveren, waarvan ten onzent niets overeenkomstigs wordt aangetroffen. Maar indien de koloniale productie die grenzen overschrijft en aan de onze een ruime concurrentie aandoet, wordt zij een gevaarlijke tegenstandster.”

Algiers en Tunis, die graan, wijn, olie, schapen, vruchten en groenten leveren, moeten in de oogen die lieden wel zoo gevaarlijk voor Frankrijk zijn, dat zij er zich hoe eer hoe liever van zouden willen ondoen. Maar ze hebben nog rekening te houden met de nationale vooroordeelen, waarom de natie zelfs een oorlog niet zou schuwen, om zich de heerschappij over het Middellandsche Zee-gebied te verzeke.

Ten einde nu de „nadeelen” van dit bezit tot een minimum te beperken, worden rondom die bezittingen barrières opgericht, in den vorm van scheepvaart- en vervoer-privileges of van beperkte verkoop.

Van dat standpunt beschouwd, wordt elke gebiedsuitbreiding een ramp voor den staat, een ramp, zooveel te grooter, indien het nieuwe gebied rijk is, en men weet, dat het protectionisme de kiezers zelfs zoover gaat, dat zij de nationale eenheid zouden willen vernietigen, enkel en alleen om de wijnbouwers in het Zuiden te beschermen tegen de bietsuikerman-

Voor de wetgevers van 1892 kwam het er dus niet op aan, om de koloniën te beschermen en op rechtvaardige wijze rekening te houden met haar economischen toestand en hare handelsbelangen, maar om het moederland en de Fransche productie te beschermen tegen de mededinging der groote landen der beschaafde wereld met groote productie en ruim productie.

Alvorens over te gaan tot de indiening der wetsvoorstellen, werd voor den vorm advies gevraagd, maar niet aan de koloniën, — zelfs den minister van koloniën liet men er buiten — doch aan 66 Kamers van Koophandel in Frankrijk.

Voor de koloniën zelve scheen de toepasselijke verklaring van de tarieven van het moederland, slechts een nieuwen stap op den weg der assimilatie, waarmee men zich toen nog had verzenelvigd.

De tijden zijn echter veranderd.

Het Fransch koloniaal rijk bevindt zich op den weg der vorming van groote gouvernementen, waar zich steeds grootere belangen ontwikkelen, terwijl de economische en financiële toestand zich in cijfers laat uitdrukken, waarvan de belangrijkheid niemand ongaat.

En intusschen heeft de koloniale idee ook in het moederland vorderingen gemaakt, hetgeen het best valt op te maken uit een vergelijking tusschen de congressen van Marseille en Bordeaux in 1906 en 1907, toen op kalme, bezadigde en wetenschappelijke wijze de verschillende koloniale vraagstukken werden besproken, en dat van 1889 met de onrijpe denkbeelden, die daar werden verkondigd, zijn hartstochtelijke polemieken en zijn sentimentaliteit.

Dr. Gustave Le Bon b.v. werd voor al wat leelijk is uitgekreten, toen hij het waagde te verkondigen, dat alle menschen niet gelijk zijn, en dat nog wel meer door hun aanleg dan om hun huidskleur. Men begint ook reeds onder de massa te begrijpen, dat Frankrijk het niet kan stellen buiten zijn koloniën.

De financiële wet van 1900 houdt ook reeds rekening met de nieuwe beginselen, door in beginsel te verklaren, dat de koloniën zelve in hare uitgaven moeten voorzien. Dit beginsel houdt evenwel in, dat de koloniën ook een eigen rechtspersoonlijkheid bezitten.

In dat opzicht was de instelling der financiële delegatiën in Algiers een belangrijk moment in de koloniale organisatie; moge de eerste etape zijn de autonomie op het gebied der tarieven.

De utiliteit beheerscht het geheele koloniale vraagstuk en de koloniën kunnen slechts nuttig zijn, d.i. het doel bereiken, dat de staat en de natie haar hebben aangewezen, indien zij rijk en welvarend zijn. De koloniale politiek is voor alles een politiek van verrijking der koloniën. Dat land, heilwelk zijne koloniën het spoedigst rijk maakt en na ze te hebben rijk gemaakt in staat zal stellen het beste gebruik te maken en de beste waarborgen te erlangen voor het behoud van hare rijkdommen is het beste.

In de eerste plaats moet men zoover komen, dat de koloniën niets kosten of dat daaraan slechts de uitgaven voor de soevereiniteit worden ten laste gelegd, maar het moederland mag in geen enkel opzicht schatting heffen van de koloniën, noch rechtstreeks, noch middellijk. Doet het dat wel, dan houdt het de ontwikkeling der koloniën tegen, waardoor het zijn eigen belang schaadt.

Het nut der koloniën is een indirect nut. Dit hebben de wetgevers van 1892 niet ingezien.

(Wordt vervolgd.)

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

De Utrechtsche Zendingsvereniging.

Gelijk men weet, is het 50-jarig bestaan der Utrechtsche Zendingsvereniging dezer dagen gevierd o.a. door het houden eener tentoonstelling op koloniaal gebied; voor een meer blijvend aandenken zorgde de Voorzitter, Prof. Dr. J. J. P. Valetton Jr., van wiens hand een Gedenkboek verschenen is, waarin een beknopt, doch volledig overzicht van de Utrechtsche wordt gegeven. Behalve vele illustraties bevat het boek ook de portretten van alle (op één na) door de Vereeniging naar Oost Indië afgevaardigde zendelingen, benevens een drietal kaarten van het gebied, waar gewerkt wordt, t. w. Halmahera, Nieuw-Guinea en Boeroe.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-Indië.

De nieuwe afl. van de Bijdragen bevat de navolgende opstellen: Geschiedkundige gegevens in 't gedicht Nagarakretagama, door Prof. Dr. H. Kern, — Verordeningen aangaande de adat der Inlandsch-

vastgesteld zijn door de Christen Hoofden en Oudsten der districten Tobelo, Galea, Kau, Siangoli en Loda), bewerkt en van aantekeningen voorzien, door A. Hueting, zending der Utrechtsche Zendings-Vereeniging. — De Kamer der West-Indische Compagnie te Delft, door Dr. C. te Lintum. — Woordverwisseling bij besmettelijke ziekten onder de Tobelorezen, door A. Hueting. — Mededeeling over het Kopal der Rotinezen, door C. Leckerkerker. — Uit het volksleven van de bewoners der Humboldt baai, door F. J. F. van Hasselt, zending der U. Z. V. — Mededeelingen betreffende de Kwantan-districten. — Mededeelingen betreffende de Atjehsche onderoorigheden (Geudung, Djelo Tjoet, Teunom met Panga, Langsa, XII Moekims Pidië, V Moekims Reubeë, IX Moekims Keumangan). — De plaats en datum van geboorte van Dr. H. Neubronner van der Tuuk.

Een aflevering met bijzonder rijken inhoud, zooals men ziet, doch meteen voor ons een beletsel er een overzicht van te geven; alleen voor het merkwaardige artikelje van den heer Rouffier over Dr. van der Tuuk vragen we een oogenlik aandacht.

Het klinkt vreemd, maar tot heden wist men niet met zekerheid te vermelden, waar en wanneer Dr. H. N. van der Tuuk (overleden 17 Aug. 1894 te Soerabaja), de groote Indische taalgeerde was geboren. Dit was den heer Rouffier een doorn in 't oog, en vroeger reeds deed hij heel wat moeite om ten deze wat meer licht te verkrijgen. Thans — tijdens een kort verblijf in de Straits Settlements — is het hem eindelijk gelukt, alle gegevens in handen te krijgen en constateert de schr., dat „Herman Neubronner, kind van Sefridus van der Tuuk en Louisa Neubronner, den 23en Febr. 1824 te Malakka werd geboren.” Tevens is door den heer R. daarbij vastgesteld, dat van der Tuuk evenmin van Portugeesche afkomst was als zijn moeder ook Albuquerque onder haar voorouders zou hebben geteld (eene verwering van v. d. T., laatstelijk in herinnering gebracht door Dr. Juynbol in Encyclopaedie van Ned.-Indië). Dit familieverband — merkt de heer R. geestig op — zal wel niet verder zijn te zoeken dan het feit, dat van der Tuuk's moeder geboren was in een stad, die Albuquerque in 1511 voor de Portugeezen veroverd had. Of moeten wij veronderstellen, dat Van der Tuuk een genealogische voorkeur had voor Albuquerque, zooals Bilderdijk voor den Heere van Teisterbant?

Nacht en morgen.

Herinneringen uit een zendingsleven op Nieuw-Guinea, door J. L. van Hasselt, oud-zending der Utrechtsche Zendingsvereniging. Als leesgave opgedragen aan de Utrechtsche Zendingsvereniging, ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan. (Utrecht, J. van Boekhoven).

Aan dezen titel behoeft weinig te worden toegevoegd. Het ruim geïllustreerde boekje bevat een eenvoudige beschrijving van het leven van den heer Van Hasselt, die ruim 30 jaren als zending onder de Papoea's verkeerde.

De Macedoniër.

Het October-Nr. brengt het begin van een opstel, getiteld: Java. „Boedi Oetomo” en hare beteekenis voor de Christelijke Zending op Java (Referaat, bestemd voor de Zendingsconferentie te Sa atiga, Sept. dezes jaars), door Ds. D. Bakker. Voorts een artikel van Ds. D. K. Wielenga, zending op Soemba, over den eertijds zoo beruchten slavenhandel op dat eiland. Gelukkig behoort, door krachtig ingrijpen van het gouvernement, de eigenlijke slavenhandel en -uitvoer daar nagenoeg tot het verleden, doch de slavenland is er nog niet opgeheven. Maar aangezien velen zich een verkeerde voorstelling maken van het begrip „slaf” in den Ind. Archipel, zullen wij den bevoegden schrijver even aan 't woord laten, om te doen uitkomen, dat zoo'n zgn. slaaf, althans op Soemba, er zoo slecht niet aan toe is in den regel.

„Terwijl de vrije kleine man in den omtrek van Waingapoe (een kampong aan de Noordkust van Soemba), steeds zorgen heeft om aan het noodige voedsel en de noodige kleding te komen, heeft een slaaf een onbekommerd leven. Hij eet bij zijn heer uit de groote pot en krijgt op zijn tijd een nieuw of afgedragen kledingstuk. Toen men Oemboe Karai te Memboro zeide, dat hij zijn slaven vrij moest laten, zeide hij: „laat mijnheer het hun zelf maar zeggen, en u zult zien, dat niemand van mij weg wil.” Zij hadden 't er veel te goed..... Ik ken zelfs radja's, wier voorouders een paar geslachten terug nog slaven waren. Men vindt rijke slaven en arme vrijheeren. De meest invloedrijke man is dikwijls een slaaf. Want aan een radja's zoon worden twee speciale slavenjongens gegeven, die hem altijd volgen. Daar zij deze „opvoeding” krijgen als hun luttel-

Uit de Javasche Courant van 10 Sep. 1909. No. 72.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan Mr. A. E. van Arkel.

Ontslagen: op verzoek eervol de huismester bij het krankzinnigengesticht te Lawang, W. M. Bertram; en de inspecteur van het lager onderwijs in de 2e afd. D. C. J. Kool.

Benoemd: tot opzichter bij dien dienst van het stoomwezen F. E. Wittenrood; tot inspecteur van het lager onderwijs in de 2e afd. F. J. Eysenburger; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja, J. M. I. Suys; tot leeraar adjunct-directeur van de opleidingsschool voor Inl. rechtskundigen te Batavia, Mr. K. F. Creutzberg; tot ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten J. W. Winter en J. C. Celosse.

Gesteld: ter beschikking van den algem. secretaris Mr. S. Th. J. Baljon.

Geplaatst: in de residentie Besoeki de contr. C. H. Douwes Dekker; in de Preanger Regentschappen de adsp.-contr. C. H. H. Snell; in Soerabaja de id. W. Ch. Adriaans; in Kedoe de id. B. J. Suermont en H. H. E. A. Lange; in Pasoerean de id. W. F. van Neden.

Toegelaten: tot uitoefening der verloskunde als vroedvrouw in Ned.-Indië, Mej. B. B. Ch. Wilten. Benoemd: tot leerling-opziener bij het boschwezen J. C. Finschi.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den majoor der inf. J. J. O. Bloem.

Geplaatst: bij het Dep. van Oorlog te Batavia de majoor der genie V. L. Slors; te Padang de tijdelijke off. van gezondheid 2e kl. A. E. Rossing Bodenhoff en L. O. V. Kongsted Jansen.

Overgeplaatst: naar Pontianak de mil. apotheker E. M. L. van der Horst; naar Malang de id. C. H. L. Hegewisch.

Extra-Bijvoegsels. I. Maandrapport nopens den stand der voedingsmiddelen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo Juli 1909. II. Regenwaarnemingen in Ned.-Indië, Java en Madoera, Juni 1909. Buitenbezittingen. Mei 1909.

Uit de Javasche Courant van 14 Sept. 1909. No. 73.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan Jhr. Mr. T. C. Gevers.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-resident van Brebes P. C. van Davelaar; de onderwijzer 1e kl. te Balei-Selasa (Sum. Westkust), Si Soeoen galar Soetan Palembang.

Benoemd: tot ass.-resident van Gorontalo L. F. Hoeke; tot id. van Marabahan H. Ch. Douwes Dekker; tot houtvester bij het boschwezen in Ned.-Indië J. E. M. Hofman, S. J. Maij en E. Gresser; tot officier van justitie bij den R. v. J. te Batavia Mr. G. L. Mens Fiers Smeding; tot lid van de Weesen Boedelkamer te Semarang A. B. Brouwer; te Soerabaja H. J. de Graaf en te Makassar J. Ch. Volj; tot secretaris aldaar R. F. C. J. L. S. Holzschuber von Harlach.

Overgeplaatst: naar Bojolali de onderwijzer 1e kl. L. G. E. Sprengers; naar Kedoës de id. B. B. Boghardt; naar Batavia de id. der 2e kl. H. A. Clerx.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den majoor der inf. H. Schokker en aan den 1en luit.-magazijnmeester P. H. Thonus.

Overgeplaatst: bij het subsistentenkader te Batavia de majoor H. Schokker; bij het 7e bat. de kapitein C. J. Boon; naar Palembang de 2e luit. W. G. Pluim Mentz; naar Paloppo de kapitein J. Mioulet; bij het garnizoensbat. der Z.- en O.-afd. van Borneo de 2e luit. E. H. de Nijs Bik.

Geplaatst: bij het 17e bat. de 2e luit. P. A. Ravelli; te Willem I de 1e luit. M. E. van der Lijke; bij het 20e bat. de 2e luit. A. Boonacker.

Overgeplaatst: naar Magelang de 2e luit.-kwartiermeester D. J. Spanjaard; naar Willem I de 1e luit.-kwartiermeester J. A. H. Rijnders.

Benoemd: tot 3en commies bij het Dep. van Marine E. van der Heijde.

Extra-Bijvoegsel.

Statistieken omtrent in- en uitvoer der voornaamste handelsartikelen enz. gedurende de maand Juli 1909 en gedurende de vorige maanden van 1909 tezamen.

heel afhankelijk wordt. Zoon slaaf wordt zijn looze genius, die hem tot a le hartstochten aanzet, om des te meer macht over hem te kunnen uit oefenen. Zoo is de weg van een slaaf om tot heerschappij te komen.

Het Recht in Ned.-Indië.

De Nos. 1—6 van deel 92 van het recht in Ned.-bevangen, behalve de jurisprudentie, een drietal verhandelingen, waarop de aandacht wordt gevestigd. Nl.: Aantekeningen over Japansche adoptie en erfrecht en den Chineschen invloed daarop, door B. A. J. van Wettum, Adviseur voor Japansche zaken, welke uitvoerige studie oogt een bijdrage te leveren tot de kennis van wat in modern Japansche familierecht van oud-Japansch en wat van Chineschen oorsprong is.

Prof. Mr. L. W. C. van den Berg keert zich onder het opschrift: Eene dubbele rectificatie tegen Mr. W. A. P. F. L. Winkel naar aanleiding van diens eveneens in het Recht verschenen beschouwing over: De beslissing van burgerlijke geschillen door priesters. Een en ander houdt ten nauwste verband met de in de laatste jaren meer en meer op den voorgrond tredende partijen in de Indische juri tenwereld, waarvan de eene, zou men kunnen zeggen, het adatrecht van den inlander verdedigt en de andere het „juristenrecht.”

Mr. J. van Davelaar endelijk vraagt: Eischt het Inlandsch reglement, dat een civiel proces, wanneer gedurende den loop daarvan de samenstelling van den landraad verandert, wederom geheel opnieuw worde behandeld? Zijne conclusie luidt, dat in zulk een geval een hernieuwde behandeling der zaak door de wet niet wordt gevorderd, en ook niet in het systeem der wet past, de partijen er schromelijk door kunnen worden benadeeld en dat de behandeling der zaken er eindeloos door kan worden vertraagd. In ieder geval acht Mr. Davelaar het wenschelijk, — daar in dit opzicht nog al meningsverschil bestaat — dat bij de aanstaande herziening van het Inlandsch Reglement met deze aangelegenheid worde rekening gehouden.

Weekblad voor Indië. No. 20.

De heer H. 't Hoen houdt onder het opschrift: Desascholen in verband met de behoeften van den Javaanschen landbouwer een betoog, waarvan de hoofdzakelijk luidt: Bij het geven van onderwijs aan den Javaan is het noodzakelijk, dat zoodanig in te richten, dat alles voorkomen wordt, wat de gedachte kan opwekken: wie onderwijs genoten heeft, behoeft niet met den patjol te werken. Daarom ligt het z.i. voor de hand, dat voor 't onderwijs aan de desascholen nog van andere leerkrachten behoort te worden gebruik gemaakt dan van de gewone geroe's. nl. van de mantries-landbouwkundigen. Dit zal veel bijdragen tot het vestigen van den indruk bij de inlandische jeugd, dat het desonderwijs bestemd is om beter ontwikkelde tani's te krijgen en niet om slechts te dienen als criterium, dat degeen, die het genoten heeft, te hoog staat om met het landbouwbedrijf nog eer te kunnen behalen.

De overige bijdragen in dit Nr. zijn: Dr. A. A. Gersen (met portret), door Z. — Een explosie (ontplofing in een kruithuis te Malang) door Was. — Preangerina (met afb.) — Het meer van Ngebél (met afb.), door X.

De Indische Mercur.

Inhoud van Nr. 40: Twee kinavraagstukken (I. Het verkrijgen van een algemeene analyse-methode. II. Het beramen van middelen om tot verbetering van den marktoestand te komen), door Dr. K. W. van Gorkom. — De wereldconsumptie van suiker, door H. C. Prinsen Geerlig's. — Het tiende landbouwcongres te Bandoeng. — De katoenkultuur in de Nederlandsche koloniën en bezittingen. — Het oordeel van een Duitsch expert over de toekomst der rubberkultuur. — Het eerste regeeringsrapport omtrent de suikerrietogst in Britsch-Indië over campagne 1909—10. — Theekultuur en handel van Britsch-Indië. — De petroleumhandel van Rusland. — De petroleumhandel van Britsch-Indië. — De suiker-industrie in Peru. — Katoenogst 1909—10 in Britsch-Indië. — Zijdeproductie der wereld. — De Djamoer Oepas-ziekte. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen. Enz.

Ceres. October 1909.

In Ceres, het orgaan der studenten aan de Rijks Hoogere land-, tuin- en boschbouwschool te Wageningen, een tweetal bijdragen, nl.: Noodzakelijke verbeteringen voor den inlandschen landbouw in Ned.-Indië, door Djamaloedin Bin Moh. Rasad, en een levensschets door J. van Baren van Franz Wilhelm Junghuhn, den bekenden natuuronderzoeker, die zich bijzonder verdienstelijk maakte met betrekking op de kennis van het eiland Java in 't bijzon-

der, en wiens verdiensten hier te lande den 20en October (een eeuw na zijn geboorte te Manfeld, zullen worden herdacht. Bij deze gelegenheid zal tevens een Junghuhn gedenkboek worden uitgegeven, terwijl pogingen in het werk worden gesteld, een Junghuhn-fonds te vormen, teneinde de midde en daarvan te doen strekken tot bevordering van natuurwetenschappelijke onderzoekingen in Indië.

Op het voorbeeld van anderen doorgaande, vermeldt de heer van Baren bij zijn in Memoriam ook eenige bijzonderheden over Junghuhn's geschrift: Die Battaländer auf Sumatra, die minder juist moeten worden genoemd, gelijk straks blijken zal in de bibliografie van Junghuhn's werken, welke een plaats zal vinden in genoemd Gedenkboek.

Buiten.

Het Nr. van 2 October van dit fraai geïllustreerde tijdschrift geeft het vervolg der populaire beschrijving van Bataviasche vruchten; thans worden behandeld de menteng, gandaria, mandalika en djngkol. Mooie afbeeldingen zijn aan den tekst toegevoegd.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw.

Inhoud van de September-afl. Staatsexploïtatie en houthandel, door S. Ritsema van Eck. — Het onderzoek der vrije atmosfeer, door P. Joh. Smits. — Wegenbelasting en recht, door Mr. H. 's Jacob. — Boomgaarden met gemengden aanplant, door L. Th. M. — Iets over asperge-cultuur, door L. Th. M. — Een nieuw systeem drooghuis, door E. H. Bolten. — Reisberichten uit de maleische staten en Nederlandisch-Indië, door Dr. H. Winkler. — De ananas-cultuur op de Hawaï-eilanden. — De minotaurus. — Hoe lang het duurt, voor een boom een inch groeit. Productenmarkt en wisselkoersen over Augustus 1909.

De Ingenieur.

No. 40 van den loopenden jaargang bevat eene uitvoerige beschouwing (met afbeeldingen) van den ingenieur J. K. Lagerweij, getiteld: Inleiding tot de studie van het hydro-electrische vraagstuk betreffende de spoorwegen op Java, waarin de schr. o.m. aantoon, dat dit vraagstuk, op het aan waerkrachten rijke Java, ten volle de aandacht der Regering verdient. Hij betreurt het, dat op dit gebied nog niets reëls is tot stand gebracht en schrijft zulks toe aan gebrek aan belangstelling en inzicht, maar voornamelijk aan samenwerking. In het belang van Java's ontwikkeling en welvaart zijner bewoners dient dit vraagstuk op rationeele wijze te worden opgelost. De middelen, die tot dat doel kunnen leiden, worden, gelijk vanzelf spreekt, door den schr. aangegeven.

Indische Cultuur-almanak.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de verschijning van den bekenden cultuur-almanak (bij De Bussy te Amsterdam), samengesteld door A. H. Berkhout en M. Greshoff, een hoogst nuttig en handig jaarboekje, waaraan als supplement is toegevoegd een opgave van tijdschriften en boeken, betreffende kolonialen landbouw en aanverwante vakken.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 15 September '09.
De Locomotief t/m idem.
De Sumatrapost t/m 15 idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 14 September '09.
De Padanger t/m 3 Sept. '09.
De Delicourant t/m 10 Sept. '09.
De Sumatrabode t/m 9 Sept. '09.
De Javasche Courant Nos. 72 en 73.
De Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 14 Sept. '09.
Suriname. Kol. Nieuws- en Adv.-Blad, t/m 17 Sept. '09.
Soerja Soerminat No. 8.
Pertja Timor t/m 6 Sept. '09.
Exportblad Nos. 788 t/m 790.
Deutsche Kolonial Zeitung Nos. 38 t/m 40.
La Quinzaine Coloniale Nos. 17 en 18.
Weekblad van Indië Nos. 17 t/m 20.
Bandera Wolanda Nos. 38 en 39.
De Stem van Indië Nos. 33 t/m 36.
Jong Indië Nos. 4 t/m 10.
Handelsberichten v/h Min. van Landb. No. 134.
Verslag v/h Mijnwezen 1e kw. 1909.
Kort verslag der Verg. 2e K. S.-G.
De Indische Mercur No. 41.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 36.
Bijdrage tot de Taal-, Land- en Volkenkunde, 9de deel, 1e en 2e afl.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem I”, gezagvoerder A. R. Nijboer, van West-Indië naar Amsterdam.

E. Matnes; C. L. Schwartz; Mej. H. Boekhout. Passagiers van het stoomschip „Ophir”, gezagvoerder H. M. L. Oudendijk, van Rotterdam naar Nederlandsch-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: A. K. C. Bartelds met echtgenoot en 2 kinderen; J. J. Akkersdijk; G. A. van der Nagel; P. E. Collard met echtgenoot en 1 kind; Mevrouw B. van Oostrom Soede; 2 kinderen van den heer W. Frieling; Mevrouw N. Bijlending-Boer en 2 dochters; Mevrouw C. N. J. van der Wilde-Tierie; J. H. Wind; Mevrouw L. D. Misset-Beltermann en dochter; F. A. H. Barkey; W. Griffioen; Mevrouw A. Misset-Scharnagel en 2 kinderen; H. F. Meeng met echtgenoot en 5 kinderen; A. G. Jonker; J. A. Kleian met echtgenoot en 1 kind; J. H. A. Elsmann; E. J. B. Guillaume; E. E. M. J. Kromme; Overbeek; Vermeulen; Borgeld, benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Southampton: Mevrouw Enklaar—van Guericke.

Naar Lissabon: Mevrouw H. Klumpp.

Naar Marseille: E. E. W. G. Schröder; H. Rombouts; A. N. Molenaar.

Naar Tanger: Mr. White met echtgenoot en dochter; Mrs. Kirby—Green met 2 kinderen; Miss Barton; Mr. Hodyson met echtgenoot; Mevrouw E. Francis en 1 kind.

Naar Marseille: M. T. Keogh met echtgenoot en dochter; C. W. Colinson.

Te Marseille zullen zich inschepen: Rev. Mère Wenceslas; Eerw. Zusters A. van Dongen en A. Out; A. N. H. von Hombracht met echtgenoot en 2 kinderen; A. Th. Hoff en echtgenoot; E. J. A. Gerards en echtgenoot; J. G. van Heyst; H. K. Franken; H. A. van Neden; A. M. W. Bussemaker; P. J. van Santen; C. J. F. Smits; F. A. Stibbe met echtgenoot en 1 kind; H. D. Schuter met echtgenoot en 1 kind; M. J. C. Groeneveld; H. A. van Oosten met echtgenoot en 2 kinderen; Mevrouw J. E. van der Velde—Zijtsma; B. Giesen; J. G. Wiebenga; Mevrouw H. Salomonson; Mevrouw Wed. H. J. Hooghwinkel—van Staveren; F. J. van der Esch; Mevrouw A. C. W. van der Esch; J. H. de Sijter; Mr. H. A. Kinderman; Mevrouw G. C. Gerards—Kok en dochter; J. P. Saltzher en echtgenoot; A. Mac Neill met echtgenoot en 1 kind; Mevrouw E. Jackson; E. Vonk en echtgenoot; A. van Es; Mevrouw J. Bertram; D. G. M. Roldams; W. E. de Roos; Mevrouw A. Haringhuizen—Spaander; Mevrouw H. W. G. Döderlein de Win; B. A. Brandt; F. Heemstra; H. J. de Kler, echtgenoot en 2 kinderen; H. Thöènes.

Te Port-Said zullen zich inschepen: Dr. H. M. Neeb en echtgenoot.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

St. Nicolaasgebak.

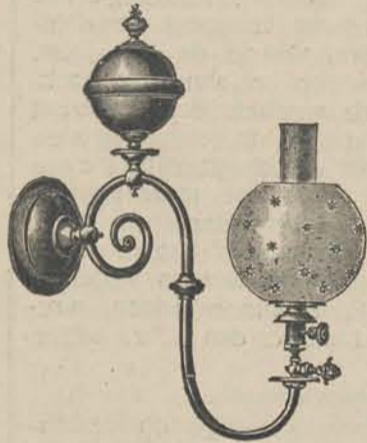
Zeer fijn van smaak.

Electr. Bakkerij CARELS

Piet Heinstraat 66. - Noordeinde 21.

TELEPHOON No. 6286.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

king kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline”, een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroefing den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweemaal doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.

EXPOR

WEEKBLAD
TOT BEVORDERING DER BELANGEN
VAN DEN NEDERLANDSCHEN EXPORT

Abonnement per jaar:

Nederland

Ned-Indië

Proefnummers 25 cents

Uitgave:

STEENMEIJER & CO
AMSTERDAM.

Gouden Medaille.

Par

Internationale Tentoonstelling

Haargroeimiddel

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het succes kan verwachten. Men vraagt overtuiging daarvan aan, de vele attesten herstellende, welke gaarne op aanvraag thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Enig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN.

Succes bijna altijd zeker.

VACANT.